

STYRDOKUMENT

DATUM

2016-12-28

Riktlinjer för socialtjänstens ansvar och arbete med dödsboärenden

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Riktlinjer för socialtjänstens ansvar och arbete med dödsboärenden	Fastställd/upprättad 2017-01-23 KS § 15	Beslutsinstans KS	Giltighetstid 2020-12-31
Dokumentansvarig Socialchef	Version 1:1	Senast reviderad --	Dokumentinformation 443/16-750	Detta dokument gäller för Anställda

SYFTE

Syftet med riktlinjerna är att tydliggöra de olika delar som ingår i socialtjänstens ansvar för dödsbon och att säkerställa rättssäkerheten i dödsboärenden.

INLEDNING

Det är socialtjänsten som ansvarar för handläggning av dödsboärenden.

De lagar som främst reglerar verksamheten är ärvdabalken (ÄB), socialtjänstlagen (SoL), begravningslagen (BegrL), förvaltningslagen (FL) och offentlighet- och sekretesslagen (OSL). Dessutom omfattas regler i äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, förmånsrättslagen, föräldrabalken (FB), jordabalken (JB), kommunallagen (KL), lag om offentlig upphandling (LOU) och lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) m.fl. Förutom vad som anges i dessa riktlinjer gäller även vad som sägs i Älvsbyns kommuns riktlinjer för

- Handläggning av ekonomiskt bistånd
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten

Handläggning och beslut ska präglas av respekt, rättssäkerhet och tillgänglighet.

ALLMÄNT

Vid alla dödsfall ska en bouppteckning ske. Bouppteckningen syftar till att avveckla den avlidnes hem och egendom genom att betala skulder och fördela överskottet mellan dödsbodelägarna. Socialtjänsten har i vissa fall ett ansvar gentemot dödsboet, det kan vara att göra en dödsboanmälan, förvalta och avveckla dödsboet, ordna så att en begravning kan komma till stånd samt under vissa förutsättningar om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka kostnad för begravning kan ekonomiskt bistånd till begravningskostnader beviljas. Utgångspunkten vid handläggningen är att den avlidnes anhöriga alltid i första hand ska förvalta och avveckla dödsboet och ta hand om begravningsarrangemanget.

SOCIALTJÄNSTENS ANSVAR

Dödsboanmälan

När någon har avlidit ska en bouppteckning utföras. Bouppteckning är en sammanställning över den avlidnes tillgångar och skulder och ska utföras vid en särskild förrättning inom tre månader efter dödsfallet. Bouppteckningen medför som regel en kostnad för dödsboet. Om den dödes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet, och det inte finns någon fast egendom eller tomträtt i boet, kan bouppteckningen enligt 20 kap 8a § ÄB ersättas med en dödsboanmälan. Dödsboanmälan ska upprättas av socialtjänsten och ska vara skriftlig. Dödsboanmälan bör utföras inom två månader efter dödsfallet till Skatteverket där den ska förvaras.

Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska enligt 18 kap 1 § ÄB efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (dödsbodelägarna) gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning. Om sammanlevande dödsbodelägare, efterlevande make som inte är delägare eller annan delägare som kan ta hand om boet saknas är socialtjänsten enligt 18 kap 2 § ÄB ansvarig för boets provisoriska förvaltning till dess dödsbodelägare spårats och underrättats. Om det saknas tillgångar i boet och Allmänna arvsfonden är dödsbodelägare har socialtjänsten ansvaret att med fullmakt från dem förvalta och avveckla dödsboet.

Begravning

När en person avlider är det den avlidnes anhöriga som ska ombesörja att en begravning arrangeras. Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten inom ramen för den provisoriska dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ÄB skyldighet att ordna att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att beställa begravningen hos en begravningsbyrå. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning ur dödsboet. Om begravning av någon orsak inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänsten i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. I föräldrars eller makars/registrerade partners försörjningsskyldighet ligger dock även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett minderårigt barns eller makes/ registrerad partners begravning. Samboende omfattas dock inte av denna skyldighet.

Om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka begravningskostnaden kan, efter ansökan av dödsboet, ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL beviljas till skälig kostnad. När det gäller rätten till ekonomiskt bistånd går begravningskostnaderna före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad ska återkrävas enligt 9 kap SoL om det senare visar sig att det finns tillgångar i dödsboet.

Internationella dödsbon

Om det i Sverige finns egendom efter någon som vid sin död inte hade sin hemvist här ska anmälan ske till socialnämnden. Om det behövs ska socialnämnden ta hand om egendomen. Det åligger vidare socialnämnden att besluta vad som ska ske med denna. Detta regleras av en särskild lag (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo.

Formella krav på handläggningen

Eftersom dödsbohandläggningen innehåller olika slag av arbetsuppgifter och beslut som styrs av olika författningar skiljer sig handläggningsreglerna för de olika åtgärderna.

Dödsboanmälan och dödsboförvaltning

Handläggning av en dödsboanmälan enligt 20 kap 8 a § ÄB ska betraktas som ärendehandläggning och beslutfattande och utgör myndighetsutövning. Även själva dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ÄB ska betraktas som ärendehandläggning och beslutfattande.

Det senare av följande skäl. När en anmälan om dödsboförvaltning kommer in till socialtjänsten kan det inte med säkerhet fastställas vilka åtgärder eller beslut som kommer att fattas i samband med förvaltningen. Först efter utredning av boet kan handläggaren avgöra om exempelvis förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. Dödsboförvaltningen och handläggningen av en dödsboanmälan kan i dessa fall betraktas som en enda process, ett ärende, som kan mynna ut i olika typer av beslut. Enligt ärvdabalkens ovan nämnda bestämmelser är det ”socialnämnden” som åläggs en rad åtgärder. Handläggning av dödsboanmälan och dödsboförvaltning utgör därmed socialtjänst, varför bl.a. socialtjänstlagens handläggningsregler blir tillämpliga. Eftersom socialtjänstlagen hänvisar till flera bestämmelser i förvaltningslagen ska även vissa regler i denna lag tillämpas.

Följande uppräknings utgör de viktigaste bestämmelserna för handläggning vid dödsboförvaltning och/eller dödsboanmälan.

- 4 – 10 §§ FL om bl.a. myndigheternas serviceskyldighet, effektivitet i handläggning samt den enskildes rätt till tolk och ombud i vissa fall.
- 13 § FL om remiss,
- 14 § FL första stycket om parts rätt att meddela sig muntligen,
- 16 § FL och 17 FL §§ om parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § FL om motivering av beslut,
- 21 § FL om underrättelse av beslut
- 26 § FL om rättelse av skrivfel
- 11 kap 1 § SoL om inledande av utredning
- 11 kap 5 och 6 §§ SoL om dokumentation
- 11 kap 9 § SoL om företräde inför nämnden (tjänsteman)
- 12 kap 1 och 2 §§ SoL om gallring och bevarande

Handläggningen kan resultera i följande typer av beslut:

Beslut att göra dödsboanmälan

Beslut att inte göra dödsboanmälan

Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägare

Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till Allmänna arvsfonden

Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till god man för bortovarande

Beslut att föranstalta om bouppteckning enl. 20 kap 2 § 2 st ÄB

Beslut att förvalta och avveckla dödsboet

Dessa beslut kan enligt 6 kap 33 § kommunallagen delegeras till tjänsteman, dock inte till uppdragstagare. Besluten ska enligt 6 kap 35 § kommunallagen anmälas till nämnden. Normalt sker detta genom att besluten listförs och anmäls med en viss periodicitet till nämnden. Besluten kan överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap kommunallagen.

Dokumentation

Dokumentationen av utredning och beslut görs i verksamhetssystemet Viva. Personakt läggs upp på den avlidnes personnummer och utredningstypen dödsboanmälan. I akten förvaras bl.a. journalanteckningar, beslut, kopia på dödsboanmälan, ekonomisk redovisning, fullmakter, kopia på fakturor på begravningskostnader, kvitton på omhändertagna/ utlämnade kontanter, värdesaker m.m. Förvaring av akten ska ske i arkivet. Gallring sker efter tio år enligt gällande regler.

Sekretess

Kommunens uppgifter avseende dödsboanmälan och dödsboförvaltning är som redan angetts att betrakta som socialtjänst, varför 26 kap 1 och 5 §§ offentlighet och sekretesslagen ska tillämpas. Detta innebär att sekretess är huvudregel för alla uppgifter. Utlämnande av uppgifter kan i princip endast ske med stöd av lag, vid samtycke eller om det inte finns risk för att den enskilde eller honom någon närstående lider men.

Ärendeansvar

Mellan kommuner

Vistelsebegreppet, var den avlidne bor, är avgörande för vilken kommun som har ansvar för dödsboanmälan, dödsboförvaltning och eventuellt ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. När det gäller boendeform och hur boendet är arrangerat är detta av underordnad betydelse. Det kan exempelvis röra sig om första- eller andrahandskontrakt, inneboenderum eller inneboende hos släktingar. Om vistelsekommun och folkbokföringskommun inte överensstämmer är det alltså vistelsekommunen, där den

avlidne var bosatt, som har ansvaret. Om en kommun har fattat beslut om någon form av placering eller boende i annan kommun gäller olika regler beroende på insatsens art. När det gäller permanent boende i

olika former där den boende blir folkbokförd, exempelvis på ett LSS- eller äldreboende, övergår ansvaret för handläggningen av övriga insatser, som exempelvis dödsboanmälan, till den nya boendekommunen. När det gäller placeringar på HVB-institution eller i familjehem, exempelvis vid missbrukarvård, behåller dock placeringskommunen hela ansvaret för den som placerats. Om en person avlider under en resa eller en tillfällig vistelse utanför hemkommunen är det hemkommunen som ska göra dödsboanmälan och inte den kommun där dödsfallet inträffade. Om begravning inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänstens i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

DÖDSBOANMÄLAN OCH DÖDSBOFÖRVALTNING

Schematisk översikt

Ärenden aktualiseras vanligtvis vid socialtjänsten genom anmälan från anhörig, eller annan närstående person, sjukhus, sjukhem, hyresvärd eller polisen. Initialt utreds omständigheterna i ärendet, dvs. om det finns dödsbodelägare och om det finns tillgångar i boet, vilket förenklat resulterar i nedanstående handläggningsalternativ. Att tillgångar finns innebär i detta sammanhang att det finns tillgångar i boet som klart överstiger begravningskostnaderna eller att det finns fast egendom eller tomträtt. Av schemat framgår även vilka beslut som kan bli aktuella.

	Tillgångar finns (Bouppteckning måste göras)	Tillgångar saknas (Dödsboanmälan kan göras)
Dödsbodelägare finns	Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 2 och 3)	Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 1 och 3)
Dödsbodelägare saknas (Allmänna arvsfonden (AA) blir dödsbodelägare)	Anmälan av dödsfallet hos Kammarkollegiet Förvaltning och avveckling överlämnas till god man för AA. (Beslut: 4)	Anmälan av dödsfallet hos Kammarkollegiet för att få fullmakt från AA Förvaltning och avveckling (Beslut: 1 och 7)
Ingen dödsbodelägare har påträffats men kan finnas	Anmälan om god man för bortovarande hos Överförmyndarnämnden. God man ansöker om boutredningsman som tar över förvaltning och avveckling. (Beslut: 5)	Anmälan om god man för bortovarande hos Överförmyndarnämnden för att få fullmakt från god man. Förvaltning och avveckling (Beslut: 1 och 7)
Dödsbodelägare agerar inte	Föranstalta om bouppteckning Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 3 och 6)	Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna, alternativt om särskilda skäl - förvaltning och avveckling med fullmakt från dödsbodelägarna (Beslut: 1 och 7)

Handläggningen kan resultera i följande typer av beslut:

1. Beslut att göra dödsboanmälan
2. Beslut att inte göra dödsboanmälan
3. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägare
4. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till Allmänna arvsfonden
5. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till god man för bortovarande

6. Beslut att föranstalta om bouppteckning enl. 20 kap 2 § 2 st ÄB
7. Beslut att förvalta och avveckla dödsboet

Dödsboanmälan

När en person har avlidit ska dödsbodelägarna lämna in en bouppteckning till Skatteverket. Avsikten är att klarlägga vilken egendom och vilka skulder den avlidne hade. Bouppteckningen ska ge delägare och borgenärer insyn i den avlidnes rättsställning och ligga till grund för efterföljande bodelning eller arvskifte. När den dödes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet och det inte finns fast egendom eller tomträtt i boet kan istället en dödsboanmälan göras hos Skatteverket. Dödsboanmälan görs enligt 20 kap 8 a § ÄB av socialnämnden i den avlidnes vistelsekommun till Skatteverket.

Utredning inleds

En utredning om dödsboanmälan kan starta på olika sätt. Det normala är att en delägare anmäler till socialtjänsten att det kan finnas förutsättningar för en dödsboanmälan. Socialtjänsten är då skyldig att göra en utredning enligt nedan. Det förekommer även att socialtjänsten under en provisorisk förvaltning av ett dödsbo enligt 18 kap 2 § ÄB finner att förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. Socialtjänsten är då oförhindrad att göra en sådan anmälan på eget initiativ.

Förutsättningar

Dödsboanmälan får göras om den dödes tillgångar inte räcker till annat än begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet. Att förutsättningar för anmälan föreligger ska kunna konstateras utan någon mera ingående undersökning. Vid tveksamhet om förutsättningar för dödsboanmälan föreligger bör dödsboanmälan inte ske utan de anhöriga uppmanas att göra en bouppteckning. Det är inte meningen att dödsboanmälan ska ske när värderingsfrågorna är komplicerade eller om det behövs mera omfattande efterforskningar beträffande den dödes tillgångar. Exempelvis bör dödsboanmälan användas med försiktighet när efterlevande makes tillgångar och ekonomiska förhållanden nämnvärt skiljer sig från den avlidnes. Om det finns äktenskapsförord eller testamente är detta också en anledning till vaksamhet. Det kan även bli aktuellt att göra en dödsboanmälan när ett barn har avlidit. En bedömning får göras i varje enskilt fall.

Boutredning

När ett ärende aktualiseras ska uppgifter om den avlidne inhämtas. Uppgifter ska även inhämtas om vem som gör anmälan/ansökan och vilka som är dödsbodelägare. Om den avlidne var lagfaren ägare av fast egendom eller tomträtt kan dödsboanmälan inte ske och ärendet hänvisas till bouppteckning. Detta gäller även om den avlidne endast ägde en andel av fastigheten eller tomträten.

Om det inte finns fast egendom eller tomträtt genomförs en boutredning. Uppgifter inhämtas då om den avlidnes tillgångar på dödsdagen och om eventuella framtida inkomster, exempelvis skatteåterbäring. Handläggaren ska skaffa sig egen kännedom om boets omfattning.

Om förutsättningar för dödsboanmälan bedöms kunna föreligga är huvudregeln därför att tillsammans med anhörig göra ett hembesök i den avlidnes bostad och besiktiga egendomen samt ta del av handlingar som rör förhållandena i boet.

Vid hembesöket ska primärt boets värde uppskattas genom en värdering av bohaget. Normalt lösöre värderas för sig. Lösöre av ekonomiskt värde utöver det vanligen förekommande i ett ordinärt hem värderas och antecknas separat såsom smycken, antikviteter, konst och äkta mattor. Ett summariskt protokoll över inventarierna ska upprättas och undertecknas av samtliga närvarande.

Uppgifter ska även inhämtas om huruvida det finns efterlämnade handlingar såsom exempelvis lönebesked, pension, semesterersättning, banktillgodohavande, livförsäkring, testamente, äktenskapsförord, deklarationer, skuldebrev, försäkringar, andel i oskiftat bo eller handelsbolag och kontroll ska ske av dessa handlingar.

Tillgångarnas värde

Det är det sammanlagda värdet av tillgångarna som gäller. Avdrag för skulder får inte göras. Värdering ska göras enligt samma principer som vid bouppteckning, d.v.s. tillgångarna ska värderas enligt Skatteverkets regler om bouppteckning, se www.skatteverket.se. Exempelvis tas bankmedel upp till nominella belopp medan lösöre tas upp till ett försiktigt försäljningsvärde. Försäkringar med förmånstagar-förordnanden räknas inte in i tillgångarna. Försäkringar utan förmånstagarförordnanden ska dock tas upp som tillgång.

När det gäller tillgångar som är pantsatta eller föremål för retentionsrätt måste den skuld för vilket föremålet svarar beaktas. Retentionsrätt kan betecknas som en rätt för en person som haft hand om annans egendom att som säkerhet och påtryckning för en obetald fordran vägra att lämna tillbaka egendomen innan han fått ersättning för sina kostnader. Denne har således inte rätt att sälja föremålet för att täcka skulden, vilket är fallet vid panträtt.

Om den avlidne var gift ska hänsyn tas till den avlidnes andel i den andre makens giftorättsgods sedan efterlevande makens skulder m.m. dragits av. Huvudprincipen för egendomens fördelning mellan makar vid dödsfall är likadelning. Den efterlevande maken kan dock enligt 12 kap 2 § ÄktB begära att få behålla sitt giftorättsgods. Då ska den avlidnes andel i den efterlevande makens egendom inte beaktas. Efterlevande make kan begära jämkning oavsett om han eller hon har mest eller minst giftorättsgods. Möjligheten att begära jämkning är till för att undvika situationer där efterlevande make genom likadelning av giftorättsgodset är tvungen att avstå egendom till den avlidne makens egna barn eller testamentstagare.

Var den avlidne sambo kan bodelningsreglerna i sambolagen bli tillämpliga. Det krävs att den efterlevande sambon begär att bodelning ska äga rum. Om samborna tidigare avtalat att bodelning inte ska ske eller att viss egendom inte ska ingå i bodelningen så gäller dock detta.

Om den avlidne är utländsk medborgare och gift enligt en främmande stats lagstiftning beror det på innehållet i dennas stats äktenskapslagstiftning om efterlevande makes egendom påverkar förutsättningarna för dödsboanmälan eller ej. Att förutsättningar för en dödsboanmälan föreligger ska kunna konstateras utan större utredning och om tveksamhet råder eller utredningen blir komplicerad bör ärendet hänvisas till bouppteckning.

Kostnader/skulder som får beaktas vid dödsboanmälan

Efter undersökning och värdering av tillgångarna jämförs tillgångarnas sammanlagda värde med kostnaderna för begravning och andra utgifter med anledning av dödsfallet. Följande kostnader och utgifter får beaktas vid beräkningen.

- Begravningskostnader, dvs. räkning från begravningsbyrån
- Gravsten och eventuell inskription.
- Dödsannons
- Kostnader för att omhänderta och avveckla den avlidnes bo. Detta rör kostnader för utrymning och för hyra under kortare uppsägningstid.
- Förtäring vid begravning
- Sorgkläder åt den som var beroende av den avlidnes försörjning.
- Beräknad, dvs. fiktiv, bouppteckningskostnad motsvarande skäligt arvode för bouppteckningsförrättare och värderingsmän.

Exempel på kostnader som inte ska beaktas:

1. Skulder i form av räkningar för el, telefon, hemförsäkring och TV m.m.
2. Kostnader för framtida vård av grav
3. Oskäligen utgifter för begravning, förtäring, avveckling m.m.

Om den dödes tillgångar inte överstiger summan av begravningskostnaderna, andra utgifter med anledning av dödsfallet och den fiktiva bouppteckningskostnaden föreligger förutsättningar för dödsboanmälan.

Även om det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan kan det, på grund av att beräkningen bland annat inkluderar en fiktiv bouppteckningskostnad återstå tillgångar i boet när begravningskostnader, avvecklingskostnader och socialtjänstens ersättning ur dödsboet för förvaltningskostnader är betalda. Återstående tillgångar ska då proportionerligt fördelas mellan skulder som har lika värde, sk. ackordsfördelning eller fördelas enligt förmånsrättslagen. Att förutsättningar för dödsboanmälan föreligger medför alltså inte alltid att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden.

Beslut

Ett ärende om dödsboanmälan kan resultera i två former av beslut. Att dödsboanmälan ska ske eller att dödsboanmälan inte ska ske. Angående handläggning och beslut i dessa fall hänvisas till kapitlet om ”Formella krav på handläggningen”.

Innehållet i dödsboanmälan

Dödsboanmälan ska vara skriftlig och innehålla:

- Identifieringsuppgifter såsom den dödes fullständiga namn, personnummer, hemvist, bostadsadress och dödsdag.
- Dödsbodelägares namn och bostadsadresser.
- Intygande att den dödes tillgångar inte räcker till annat än begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet.
- Nämndens beslut om delegation till handläggaren.

Skatteverkets särskilda blankett ska användas för ändamålet.

Dödsbodelägares namn och bostadsadresser ska anges i den mån uppgifter om dessa kan inhämtas utan att det tar för lång tid. Normalt kan uppgifterna hämtas från anhöriga eller från folkbokföringen. Ibland är uppgifterna svårare att få fram. Då är det tillräckligt att i anmälan ta in de uppgifter som är kända. Om handläggaren misstänker att delägarförteckningen inte är fullständig, ska det göras en anmärkning om det. Dödsbodelägarer är den som på grund av lag eller testamente har rätt till andel i boet. Det kan vara efterlevande make eller registrerad partner, sambo om bodelning ska ske, arvingar, universella testamentstagare och Allmänna arvsfonden samt arvingar efter tidigare avliden make. Utförligare redogörelse av vilka som är dödsbodelägarer återfinns i bilagedelen. Dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket ska alltid rekvireras.

Dödsboanmälan bör göras inom två månader efter dödsfallet. Den ska förvaras hos Skatteverket. Skatteverket ska granska anmälan i formellt avseende men kontrollerar inte om socialtjänsten har gjort en riktig bedömning. Skatteverket kan inte förelägga socialtjänsten att komplettera eller rätta en dödsboanmälan än i detta formella hänseende.

Även om det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan ska bouppteckning ändå förrättas om en dödsbodelägarer eller annan vars rätt kan bero därav begär det, och denne ställer säkerhet för

bouppteckningskostnaden. I de fall en dödsboanmälan redan har gjorts, är detta inget hinder för att ändå göra en bouppteckning. Likaså ska bouppteckning förrättas om det, efter att en dödsboanmälan är gjord, framkommer en ny tillgång och det därför inte längre föreligger förutsättning för dödsboanmälan. Om det är socialtjänsten som får kännedom om den nya tillgången bör socialtjänsten meddela både dödsboet och Skatteverket detta.

Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska enligt 18 kap 1§ ÄB dödsbodelägarna gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning och därefter se till att bouppteckning förrättas. Det kan dock uppstå hinder som gör att alla delägare inte kan ta sitt ansvar. I ett inledande skede ska därför den delägare som bött tillsammans med den avlidne såsom make eller sambo, efterlevande make som inte är delägare eller någon annan delägare som är i stånd till detta, omedelbart ta hand om den dödes egendom och vårda och ansvara för denna. Denna förvaltning är endast provisorisk till dess egendomen tagits om hand av samtliga dödsbodelägare.

Om den inledande provisoriska förvaltningen inte kommer igång ska hyresvärd, granne eller annan som brukat hjälpa den döde ta hand om egendomen och antingen tillkalla dödsbodelägare eller anmäla dödsfallet till socialtjänsten. Anmälan ska göras till socialtjänsten i den kommun där den avlidne vistades. Socialtjänsten har då enligt 18 kap 2 § 2 st ÄB ansvar för att göra de inledande åtgärder som annars är en plikt för dödsbodelägare och efterlevande make som inte är delägare enligt 18 kap 2 § 1 st ÄB.

Provisorisk förvaltning

Utredning

Utgångspunkten är att socialtjänstens förvaltning av dödsboet ska vara så kortvarig som möjligt. Efterforskning av dödsbodelägare ska påbörjas snarast och förvaltningen överlämnas så snart någon delägare, eller efterlevande make som inte är delägare, som kan ta hand om den dödes egendom anträffas. Om det behövs åligger det socialtjänsten att underrätta andra dödsbodelägare. Tidsåtgången ska dokumenteras.

Handläggaren ska alltså eftersträva att boet snarast kommer under delägarnas förvaltning. Därför bör handläggaren först leta rätt delägarnas namn och adresser och genast ombesörja att de underrättas om dödsfallet. Handläggaren bör som huvudregel inte lämna ett dödsbud till anhörig per telefon utan i stället uppdra till polis, präst eller sjukvårdspersonal att lämna budet personligen, för att kunna ta hand om den reaktion ett dödsbud kan medföra. Den som lämnat dödsbudet kan därefter hänvisa den anhörige att ta kontakt med handläggaren.

Vid efterforskningen av delägare ska dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket alltid rekvideras. Saknas uppgifter om dödsbodelägare ska efterforskning ske hos folkbokföringen vid Skatteverket, landsarkiv/stadsarkiv, ambassader, konsulat eller genom förfrågan hos andra närstående till den avlidne.

Socialtjänstens vård är endast provisorisk till dess att den egentliga bouppteckningen tar vid. Socialtjänstens förvaltning och vård ska därför endast vara av konserverande art. Egendomen får därför inte avyttras eller förändras på annat sätt än vad som är nödvändigt för värdets bevarande. Socialtjänstens ska bevaka både delägarnas och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

Om inte delägare påträffas omedelbart bör ett hembesök göras i den avlidnes bostad. Vid hembesöket ska två tjänstemän närvara. Samtliga utrymmen i bostaden ska grundligt gås igenom. Särskilt efterforskas testamente, försäkringsbrev, gravbrev, värdepapper, kontanta medel, bankböcker och övrigt som kan ha betydelse för fortsatt handläggning. Via bank kan upplysning sökas om bankfack eventuellt finns. Över inventeringen upprättas ett protokoll som tar upp vad som finns i boet, vad som medtagits från boet och

vilka som deltagit vid hembesöket. I de fall det klart framgår att det kan bli aktuellt med en dödsboanmälan görs även en värdering av lösöret som antecknas i protokollet.

Ordna med begravning

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten inom ramen för förvaltarrollen skyldighet att ordna att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att beställa begravningen hos en begravningsbyrå. Se nedan under avsnittet om begravning.

Bouppteckning och dödsboanmälan

Om det finns tillgångar i boet och den provisoriska förvaltningen inte avslutas inom 3 månader från dödsfallet blir socialtjänsten enligt 20 kap 2 § andra stycket ÄB, skyldig att föranstalta om bouppteckning. Denna skyldighet fullgörs genom att socialtjänsten bestämmer tid och ort för bouppteckning och utser minst två förrättningsmän som sköter förrättningen. Kostnader för detta debiteras dödsboet.

Om dödsbodelägarna inte kommer överens, eller av annan anledning inte vill förvalta dödsboet ska handläggaren uppmana någon delägare att begära boutredningsman hos tingsrätten, vilken övertar förvaltning och avveckling och gör bouppteckning. Ansökan om boutredningsman är förenad med en ansökningsavgift och boutredningsmannens ersättning tas ur dödsboet.

Om förutsättningar finns för dödsboanmälan är socialtjänsten oförhindrad att göra en sådan enligt 20 kap 8 a § ÄB på eget initiativ. Denna bör göras inom två månader efter dödsfallet.

Timtaxa

Älvsbyns kommun tar ut ersättning av boet för sina kostnader för dödsboförvaltning och åtgärder enligt 18 kap. 2 § ÄB samt 5 kap. 2§ begravningslagen. Ersättningen uppgår till 0.8 procent av gällande prisbasbelopp per påbörjad timme exklusive mervärdesskatt.

Exempel: Timtaxan $0,8 \% * 44\ 300$ (prisbasbelopp 2016) = 354,00 kr

Den provisoriska förvaltningens avslutning

Dödsbodelägare anträffas - Överlämnande till dödsbodelägare

Om handläggaren vid den provisoriska förvaltningen får tag på någon delägare eller efterlevande make som kan fullgöra de uppgifter som följer av 18 kap 2 § 1 st eller när dödsbodelägare har underrättats ska boet omedelbart överlämnas till delägaren. Dödsbodelägaren har sedan att på vanligt sätt att förvalta boet och se till att bouppteckning och avveckling sker. Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten slutföra boutredningen och göra en dödsboanmälan. De anhöriga tar över förvaltningen och avvecklar boet.

Dödsbodelägare saknas - Anmälan om god man för Allmänna Arvsfonden

Saknas arvingar ärver Allmänna arvsfonden och blir enda dödsbodelägare. Detta innebär att om socialtjänsten inte finner några dödsbodelägare ska anmälan omgående göras till Kammarkollegiet, som utser en god man att företräda Allmänna arvsfonden.

Enligt 17 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ska den som har boet i sin vård göra anmälan. När socialtjänsten utövar dödsboförvaltning är det således socialtjänsten som ska göra en anmälan.

Kammarkollegiet ska förordna en god man att företräda fonden vid boutredningen. Företrädaren för fonden kan då omedelbart ta över vården och förvaltningen av boet. Det finns mot denna bakgrund anledning att så fort det står klart att det saknas arvingar göra anmälan. Socialtjänstens kostnader debiteras dödsboet.

Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten begära fullmakt från Allmänna Arvsfonden och med stöd av denna slutföra boutredningen och avveckla boet.

Ingen dödsbodelägare anträffas, men kan finnas - Anmälan om god man

Enligt 18 kap 2 § ÄB ska den som har tagit hand om egendomen, i detta fall socialtjänsten, göra anmälan hos överförmyndaren enligt 11 kap föräldrabalken (FB) om det behövs god man för någon delägare.

Enligt 11 kap 3 § FB ska överförmyndaren förordna god man bland annat om det krävs att en bortovarande dödsbodelägars rätt bevakas eller en bortovarandes egendom förvaltas.

Om det finns tillgångar i boet ansöker gode mannen om boutredningsman som tar över förvaltning och avveckling samt gör bouppteckning.

Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten med fullmakt från gode mannen slutföra boutredningen, avveckla boet och göra en dödsboanmälan.

Dödsbodelägare agerar inte

Det inträffar ibland att dödsbodelägare anträffas, men att dessa helt saknar intresse i dödsboet eller saknar möjlighet att agera på grund av hög ålder, sjukdom eller annat hinder. Dödsbodelägare ska i dessa lägen alltid motiveras att ta sitt ansvar för förvaltning och avveckling av boet.

Om det finns tillgångar i boet ska socialtjänsten uppmana delägarna att begära boutredningsman hos tingsrätten. Det räcker med en delägars begäran. Boutredningsmannen övertar förvaltning och avveckling och gör bouppteckning.

Om en sådan begäran om boutredningsman görs ska socialtjänsten fatta beslut om att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägarna. Om en sådan begäran däremot inte görs ankommer det på socialtjänsten att anordna om bouppteckning. Detta gäller dock inte om annan än socialtjänsten har tagit hand om boet.

Även när det saknas tillgångar och dödsbodelägarna inte agerar är socialtjänsten skyldig att provisoriskt förvalta dödsboet. Dödsbodelägare ska även i dessa lägen alltid motiveras och vägledas att agera.

Om dödsbodelägarna ändå inte övertar förvaltning och avveckling av boet ska handläggaren som en sista utväg begära fullmakt från samtliga dödsbodelägare och med stöd av denna fullmakt avveckla boet.

Ibland får inte handläggaren in fullmakten trots att dödsbodelägarna klart uppgett att de inte befattar sig med boet. Om boet saknar tillgångar och dödsbodelägarna klart uttryckt att de saknar intresse av boet och att de önskar att socialtjänsten avvecklar boet ska detta dokumenteras i akten. Socialtjänsten kan då förvalta och avveckla boet med stöd av delegationen från nämnden samt med stöd av journalanteckningen.

Om boet har mindre tillgångar på exempelvis en bank så kan socialtjänsten få problem med att få ut dessa medel om den inte har fullmakt. Därför ska handläggaren alltid eftersträva att få in fullmakt i dessa fall.

Om det saknas en tydlig viljeyttring från dödsbodelägarna att de saknar intresse i boet saknar socialtjänsten möjlighet att agera. Detta ska noga dokumenteras. Ärendet får då avslutas genom beslut att förvaltning och avveckling överlämnas till dödsbodelägarna.

Socialtjänsten förvaltar och avvecklar

Om boets lösöre överstiger avvecklingskostnaderna försäljs boet. Nettoöverskottet återredovisas till socialtjänsten och används för att så långt som möjligt täcka kostnaderna för begravningen och förvaltningskostnaderna.

Om lösöret och övriga tillgångar i boet understiger avvecklingskostnaderna, dvs. städning, bortforsling etc., överlämnas hyresrätten i befintligt skick till hyresvärden. Enligt 12 kap 5 § jordabalken får dödsbo säga upp bostadshyresavtal inom en månad från dödsfallet. Hyresavtalet upphör då att gälla vid det påföljande månadsskiftet. Därtill sker uppsägning av telefon, TV, el, tidning och andra abonnemang.

Adressändring görs hos Skatteverket och om nödvändigt sker eftersändning av post till förvaltningen. I förekommande fall ska deklaration upprättas och sändas in till Skatteverket.

Beslut

Ett ärende om dödsboförvaltning kan således resultera i flera former av beslut såsom att överlämna förvaltning och avveckling till anhöriga, Allmänna arvsfonden, god man utsedd av överförmyndarnämnden eller att avveckla dödsboet. Angående närmare handläggningsregler och beslut i dessa fall hänvisas till kapitlet om ”Formella krav på handläggningen”.

BEGRAVNING

Allmänt om begravning

Begravningslagen gäller för alla invånare i Sverige, oavsett medlemskap i trossamfund. Huvudmannen, som vanligen är Svenska kyrkans församlingar, är enligt 9 kap. 6 § begravningslagen skyldig att tillhandahålla gravplats på allmän begravningsplats för alla som är folkbokförda inom församlingen. Särskilda gravplatser ska kunna erbjudas dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Huvudmannen ska också anvisa och bekosta lokal för begravningsceremoni utan kristna eller andra religiösa symboler.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras med en begravningsavgift som tas ut genom Skatteverkets försorg. Begravningsavgiften ska täcka kostnader för lokal för bisättning, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, anvisad lokal utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista *från* bisättning/ begravningsceremoni. Dödsboet står för övriga kostnader, t.ex. för kista, bärare, transporter *till* bisättning/ begravningsceremoni och gravsten.

Lokal och officiant

Kyrkogårdsförvaltningens kapell ställs avgiftsfritt till förfogande för begravningsceremonier och ceremonin kan ske såväl inom som utom Svenska kyrkans ordning. Kapell upplåts för begravningsceremonier såväl med som utan kristna symboler. För begravning enligt annan ordning än Svenska kyrkans anvisas något av förvaltningens kapell med neutral inredning. Anvisad lokal med organist ställs kostnadsfritt till förfogande.

Den som tillhör Svenska kyrkan och därmed betalar kyrkoavgift behöver inte betala för begravningstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. En begravning utom Svenska kyrkans ordning kan vara av borgerlig, dvs. inte-religiös eller av religiös karaktär. Vid borgerlig begravning och vid begravning av annan religiös karaktär ordnar och bekostar dödsboet officiant och svarar för eventuella övriga kostnader i samband med ceremonin.

Grav på annan ort

Den avlidne har rätt till gravplats på den ort där denne är folkbokförd. Begravningslagen föreskriver också att gravsättning ska kunna ske på annan ort, t.ex. i fädernebygden eller på annan plats, under förutsättning att huvudmannen där medger det och att gravplats kan ställas till förfogande. Huvudmannen på hemorten är då skyldig att svara för motsvarande kostnader även på annan ort. Detta sker genom så kallad begravningsclearing, som är en betalning för tjänster mellan två huvudmän.

Ordlandet med begravningen

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten skyldighet att ordna så att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att bestämma om begravningen och beställa denna hos en begravningsbyrå. Vanligtvis sker detta inom ramen för dödsboförvaltningen. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning av dödsboet. Det gäller såväl begravningskostnaden som ersättning för nedlagt arbete.

Om begravning inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänstens i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB, vilket endast inträffar i enstaka fall, ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning av dödsboet. Det gäller såväl begravningskostnaden som ersättning för nedlagt arbete.

Enligt 5 kap 10 § BegrL ska stoftet efter den avlidne kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast två månader efter dödsfallet. Skatteverket får dock medge anstånd med kremeringen eller gravsättningen, om det finns särskilda skäl för det. Om stoftet inte har kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid, ska Skatteverket undersöka anledningen till dröjsmålet och, om det behövs, underrätta den kommun som anges i 5 kap 2 §.

Anvisningar för beställning av begravning

Beställningen till begravningsbyrån ska innefatta:

Begravningsceremoni knuten till den avlidnes trosuppfattning i något av Kyrkogårdsförvaltningens kapell.

Gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, i enlighet med den avlidnes egna önskemål eller trosuppfattning.

Enligt 5 kap 1 § BegrL bör den som beställer begravningen om det är möjligt se till den avlidnes egna önskemål om kremering och om gravsättning, varför ansträngningar bör göras för att ta reda på detta.

I de fall den avlidnes sista vilja om jordbegravning eller kremation förblir okänd, beställs för den som tillhör Svenska kyrkan kremering och spridning av askan i minneslund. Det samma gäller vid borgerlig begravning för avliden som lämnat svenska kyrkan. För oidentifierad avliden beställs jordbegravning.

Kostnaderna för ovanstående arrangemang ingår i begravningsavgiften. Om den avlidne inte varit medlem i svenska kyrkan tillkommer dock vanligtvis kostnader för officiant vid begravningsceremonin vilket belastar dödsboet.

I övrigt beställs grundtjänster från begravningsbyrå och en dödsannons, 70 mm, med syfte att informera och få tag i eventuella anhöriga innan begravningen, inom ramen för de kostnader som kan beviljas enligt riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Fakturan från begravningsbyrån betalas med dödsboets medel. Socialtjänsten har alltid rätt att få fakturan från begravningsbyrån expedierad av den bank där dödsboet har inestående medel.

Begravningskostnaden kan ej finansieras i form av ekonomiskt bistånd till dödsboet i de fall begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB eller enligt 5 kap 2 § BegrL och det inte finns något biståndssökande dödsbo. Begravningskostnaderna ska i dessa fall belasta nämndens verksamhetskonto för skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen.

Socialtjänsten har ingen skyldighet att närvara vid begravningsceremonin.

EKONOMISKT BISTÅND TILL BEGRAVNINGSKOSTNADER

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. I föräldrars och efterlevande makars/registerade partners försörjningsskyldighet ligger dock även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns eller makes/registerad partners begravning.

Om dödsboets tillgångar eller om försörjningsskyldigas ekonomiska förmåga inte är tillräckliga för att täcka begravningskostnaden kan dödsboet eller den försörjningsskyldige ansöka om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL till begravningskostnaden.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas till begravningskostnaden när begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB eller enligt 5 kap 2 § BegrL och det inte finns något sökande dödsbo.

Att det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan medför inte självklart att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Rätten till bistånd ska alltid utredas i vanlig ordning innan utbetalning sker.

Begravningskostnaderna går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet, exempelvis obetald hyra, hushållsel, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets ekonomiska situation och inte dödsbodelägarnas, med undantag för dem som var försörjningsskyldiga för den avlidne. Socialtjänsten kan dock beakta om den avlidne exempelvis gett bort eller sålt tillgångar till en dödsbodelägare förmånligt strax före dödsfallet. Socialtjänsten ska även vara uppmärksam på hur tillgångarna i dödsboet är värderade. Försäkringar som faller ut kan vara en tillgång i dödsboet.

Eftersom det ofta är osäkert om det finns försäkringar eller andra tillgångar, som kan visa sig senare och som kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis, ska begravningskostnaderna beviljas mot återkrav enligt 9 kap 2 § första stycket SoL och en överenskommelse ska upprättas i samband med ansökan.

En ansökan om begravningskostnad för ett barn prövas mot föräldrarnas ekonomiska situation utifrån gällande norm för försörjningsstöd. Detsamma gäller för en ansökan rörande avliden make/make eller registrerad partner.

Beträffande skälig kostnad för begravning, se riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Personer som omfattas av LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar. I de fall en avliden utlännings ärende handläggs av socialtjänsten enligt 1 § punkt 3 LMA kan särskilt bidrag enligt 18 § LMA beviljas för begravningskostnaden. Utbetalt bidrag enligt LMA ska återsökas från staten.
